

35224 VII Cg pbr.

Večna luč.

Novela.

Angleški spisal kardinal Wiseman.

Iz nemščine prevel

V. Steska.

V Ljubljani 1895.

Založil V. Steskr. — Tisek Katol. Tiskarne.

(35224)

Večna luč.

Novela.

Angleški spisal kardinal Wiseman.

Iz nemščine prevel

V. Steska.

Wag. V. Steska

V Ljubljani 1895.

Založil V. Steska. — Tiskala »Katoliška Tiskarna«.

35224

VII C g

I. Luč sveti.

Kdo mi dá, da bi bil kakor v poprejšnjih mesecih, kakor v dnevih, v katerih me je Bog varoval, ko je njegova luč nad mojo glavo svetila. Job. 29, 2. 3.

V oddaljenem zakotju Pirenej blizu španske meje se je dvigala preteklo stoletje prečisti Devici posvečena kapela na griču, ki se je imenoval Marijina Gora. Zidava je kazala visoko starost, toda preprosta in skromna oblika ni razodevala umetniške vrednosti. Notranjščina je bila pa vendar bogato okičena. Altar so krasile srebrne olepšave, in mnogo zaobljubljenih podob iste kovine je pokrivalo stene, pričajoč, da je bilo že mnogo molitev tu uslišanih na priprošnjo Matere Božje. Zato je bila kapelica daleč na okrog znana, in od vseh stranij so prihajali božjepotniki. Nad altarjem, kjer je stal bogat tabrnakul, vzdigoval se je v dolbini kip Device z Božjim Detetom v naročju. Kip je bil izklesan iz belega marmorja v skoro naravni velikosti. Kdor bi ga ogledoval pri ugodni razsvetljavi,

spoznal bi navdušeno roko spretnega kiparja, ker izraz Matere Božje je bil neizrekljivo mil in svet, prikupen in veličasten pa izraz Božjega Deteta.

Sredi svetišča je gorela pred velikim altarjem po katoliški šegi srebrna svetilka noč in dan. Nihče se ni spominjal, da bi bila kedaj ugasnila, niti v najviharnejši noči ne. Okoličani so jo namreč polnili prav skrbno z najčistejšim oljčnim oljem. Imela je pa še drug namen: svetila je namreč zapoznelim potnikom. Obešena je bila visoko, da se je njena luč videla skozi okno nad vrati v daljavo. Iz več bližnjih vasij do glavne ceste v dolini vodeča steza se je vila mimo kapele. Za ponočne potnike je bila luč velikega pomena. Naravnost naprej je moral hoditi potnik, dokler je videl večno luč pred seboj. Ko pa je ta izginila za skalovjem, moral se je obrniti na desno, zakaj todi se je hodilo dol po položnem obronku h glavni cesti. To pravilo je bilo tako trdno in varno, da se ni pripečila nikaka nesreča na tem kraju. Znamenje pobožnosti je bilo tudi velika dobrota za okolico.

Altar Gospodov je pošiljal luč v daljino, da bi poznemu potniku razsvetljevala temna

gorska pota, podobna potu življenja! Zapuščeni tujec je pač povzdignil svoje misli od altarja Božjega jagnjeta v višje svetišče, od koder čuječe okó previdnosti gleda dol na naše zemeljske steze in nas navdušuje in vodi domov.

Vrnimo se h kapeli. Oskrboval jo je samotar bivajoč v skromni stanici zraven kapele in deleč v obližju tudi duhovno pomoč, ker je bila farna cerkev zelô oddaljena.

Uro hodá od kapele ob potu, ki smo ga opisali, stala je ubožna vasica, prebivališče drvarjev.

Od drugih slamnatih koč se je odlikovala posebno ena s svojo ličnostjo, dasi je bila siromašna kakor druge; tudi mlada dvojica, prebivajoča v nji, se je ločila od vseh drugih v vasi radi delavnosti, reda in zadovoljnosti. Ko je Peter delal v gorah, sedela je Ana, njegova žena, pri kolovratu in predla brez prestanka, če je niso zadrževala druga hišna opravila.

Pri njenih nogah pa je sedel edini otrok, komaj tri leta star, ki je vpravkar začel razodevati svoje mišljenje. Kakor vse deklice v kapeličnem okrožju, dobila je tudi ta Marijino ime. To dete je bilo največje veselje svojih

starišev. Bilo je veselo in živo in kazalo, da bo sčasoma krotko in pametno. Ni se čuditi, da so spremljevali stariši vsak pogled tega otroka s skrbno ljubeznijo. Toda v tem času zapazijo stariši v veliko žalost, da se je dekletce vidno spremenilo v potezah in vedenju; v začetku si vendar ne upajo izreči svoje bojazni. Ko pa je dete bledele od dné do dné bolj, in so pešale tudi moči, iskali so pomoči pri zdravniku. Bilo je, žal, prepozno. Ko je zdravnik poskusil vsa sredstva, dejal je najzadnje, da more le čudež dete oteti. Stariši so bili brez tolažbe; boli jim je hotelo srce počiti, dokler niso na zemlji zapuščeni svojega pogleda obrnili k nebu, kjer so sicer vedno iskali pomoči.

Lepega jesenskega večera korakata obá počasno in s potrtem srcem po oni stezi, ki smo jo omenili v začetku. Namenjena sta vsekako na Marijino Goro. Mati nese svoje drago breme v naročju, težje ji je pa žalostno srce. Dobro je zavila bolno dete, dasi je popoldanski čas topel.

Prideta do kapele. Delopust je že, in več delavcev ondi kleči, da opravi svojo večerno molitev po dovršenem delu. Vrata so odprta in večerno solnce lije skozi svoje žarke v

svetišče v vsej krasoti, da se ondi slike, altarni nakras in zaobljubljene podobe žaré kakor pozlačene, in je vse videti v kraljevem bogastvu in kraljevi veličini. Bilo je v resnici, kakor bi bila ura, ko Bog svoje veličastvo razodeva, ko najdrznejše in največje prošnje milostljivo sprejema na sedežu svoje vse-mogočnosti. Bivališče kralja vseh kraljev se je lesketalo, kakor bi bilo narejeno, da odmeva veselja vzradoščenih src in delí zaklade nebeške milosti. Ubožni ljudje, ki so v raznih skupinah klečali in molili, zdeli so se v tem trenutku, ko so komaj prenašali od srebrnega altarja odbijajoče se žarke, vzvišeni in oblagodarjeni nad vsemi bogatini in velikaši zemlje. Kmetiška obleka je bila od solnca obrobljena, in pobožne glave obsijane in ovenčane z veličastvom, ko so obračali svoj obraz pobožno in s solznimi očmi k Onemu, pred katerega pričujočnostjo obledi vsa zemeljska visokost. Orglje zadoné, in vsi se zedinijo v priprostem toda presunljivem večernem napevu.

Takrat prestopi Peter s svojo ženo prag. Nehoté obstaneta, kakor bi se ne spodobilo, da ideta naprej. Ta žar, ta odsvit, ti veseli pogledi, ti rastoči glasovi se pa niso vjemali z njiju žalostjo, niso se skladali z njiju po-

trtim žalostnim srcem. Nista prišla, da bi si kaj izvenrednega izprosila, ne, le usmiljenja, sočutja in tolažbe sta iskala. Kmalu pa se zasramujeta svoje malosrčnosti in z onim čustvom predpravice, ki jo čuti katoličan v srcu ob času bridkosti, stopita k altarjevim stopnjicam.

Tu odloži mati svoje žalno breme; oba poklekmeta in si pokrijeta solzne oči, ker ne moreta prenašati blišča. Godba je že davno utihnila; molilci so se polagoma poizgubili; samotar je priprl duri. Zadnji žarek poslavlja-jočega se dne ugasne. Ko se samotar oddalji, zašepeta sklonjenemu očetu: »Vrat nisem zaprl; ostanita, kolikor se vama ljubi. Zaupajta! Bog vaju potolaži in usliši prošnjo na priprošnjo blagoslovljene Matere.« Dobri starec ni ravnal kakor Heli, ki je pokaral Ano, ko je bila užaljena pri molitvi.

Oba se ozreta; bila sta sama z otrokom; krog in krog je vladala sveta tišina. Noben žarek ni več prodiral v kapelo, razen iz svetilke, ki je pred Presvetim visela med njima in med altarjem. V zraku viseč je bila videti svetilka kakor srebrn vrec najmilejšega leska. Luč ni prodirala v žarkih, ki bi se

bili delili v sveteče trakove, ni vzplamtevala in ugasovala, ne, ampak mirno in enakomerno se je razlivala na vse strani; svojo najčistejšo luč pošiljajoč v sredino svetišča se je širila vedno šibkeje in rahleje do stropa in do sten naokrog. Vplivala je milobno na srce, tako da bi bilo nemogoče pred njo ropotati; pred njo bi se moral zdeti greh vsak nasmeh, ropot in prepir. Hkrati je napravljala neko posebno ozračje krog sebe, kakor bi nje mili lesk razširjal toploto, kateri bi se morala umakniti mrzlota, zato ni mogel nihče ostati mrzel, ki se ji je približal. Navadnim stvarjem je delila neko posebno milobo in lepoto. Preproste spominske podobe, katere so razobesili hvaležni verniki, in siromašne stenske slike so se videle kakor umetniške. Marsikaka postava je bila videti ob tej luči mehka in plemenita. Največji vpliv pa je napravljala na dušo. Zdelo bi se gledalcu, da v njegovi duši vžiga podobno luč, ki žareče, sveteče in pomirjajoče plava nad strastmi in uklanjajoč prevzetnost in ošabnost, kroteč jezo, pomirjujoč trdost prodira vsako gubo nepoštenih mislij: kratko, ta luč je pomirjevala, blažila in odpirala dušo, da so se mogla vseliti nežna in sveta čustva.

Tako se je godilo tudi nesrečnim starišem z bolnim otrokom. Kmalu sta čutila, da se njiju srce popolnoma sklada z okolico. Ko sta torej obrnila svoj pogled k podobi ljubega Zveličarja in njegove Matere, ki je bila pred njima, zdele so se jima poteze tako ljubeznive, sočutne in soglasne srčnim čustvom, kakor še nikdar poprej.

Slutila sta, da je prišla ura, ko najde sila milost in usmiljenje. Res, tako mora biti bivališče Božje, kjer sprejema od ust do ust prošnje siromakov, katere mu boječe razodevajo.

Dolgo in prisrčno sta molila, kakor ju je navdihovala slovesna ura. Očetova molitev je bila krepkejša, materina pa prisrčnejša; oba sta se vjemala v prošnji in zaobljubila, da bosta oblačila deklico sedem let belo, če ozdravi, v znamenje, da je posvečena prečisti Devici. Stariši pa so hoteli postiti se vsak teden enkrat.

»Da«, dejal je Peter v svoji priprosti navdušenosti, »bela bo in čista kakor lilija, katere korenine hrani gorski sneg; kakor cvetka bo cvela pred Gospodovim altarjem. V svetišču bo svetila kakor svetilka, ki sedaj visi nad njo, in njene čednosti bodo milo

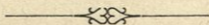
razžarjale sveti kraj, ko bo tu opravljala svoje molitve, kjer sedaj leži. Ne ugasni zvezda najinim očem, in ne daj, da bi smrt se doteknila, kar je le Tebi posvečeno, dokler ne pogasi zlobna roka večne luči, ki gori pred Tvojim altarjem!«

Ko sta tako molila, polastil se je miren in krepilen spanec otroka, kakor že davno ne. Spoznala sta, da je to prvo znamenje zboljšanja. Domov sta prišla pozno, toda dete je še vedno mirno spalo, in drugo jutro je bilo vidno zdravejše. Čez nekoliko dnij je bilo zopet na starem prostoru, v materinem naročju. Marijica pa je bila posvečena Bogu in radi obljube vedno belo oblečena. Ker je rastla od dne do dne v modrosti in kreposti, imeli so jo ljudje za izvoljenko Božjo. Radi so ji prepustili v kapelici častno mesto tam, kjer je ležala nekdanj kot bolno dete.

Ko je nekoliko odrastla, klečala je često po več ur tu. In če so se zbrali v mraku pobožni molilci s svojimi temnimi oblačili, tedaj se je znatno odlikovala od drugih ljudij nje podoba, zavita v blestečo belino in obsijana s polnimi žarki tajnostne svetilnice, kakor bi se spolnjevala molitev njenega očeta. Ljudem se je celó zdelo, da razširja svetlobo

na obližje. Največje veselje njenemu srcu je bilo, če je tiho premišljevala in pobožno molila pri svitu večne luči. Njej se ni niti večerna zarja, niti poldansko solnce tako lepo zdelo, kakor ta milobna luč. Ta luč ji je bila tako jasna in čista, da so se ji zdele možne tu le najčistejše angelsko-lepe misli, dovoljene le ognjevite, pristrčne besedice. Menila je, da se solnčijo nebeški duhovi v tem svitu, in da se igrajo kerubini v svetlobi, ki jo luč razliva. Toda ne samo očem se je zdela ta skrivnostna, pomenljiva luč tako lepa, ampak somnevala je, da čuje godbo in šepetajoče molitve, podobne njenim, tihe in nežne speve, kakor duhov, ki zraven ubirajo zlate strune. Vmes pa se širi dišeč vonj, kadilo brez zemeljske primesi. Nikjer se ni čutila bližje nebesom in bolj oddaljeno od zemlje na perotih svetega hrepenenja, kakor v tem samotnem svetišču, ki je obliva luč tako drage ji zvezde.

Nekdo je trdil, da so si ljudje živeči dalje časa skupaj podobni, in da jih imamo za sorodne. Tako so bili mnogi te misli, da so se poenačile otrokove poteze radi dolgega klečanja in premišljevanja pred lepo sliko Device Marije s to sliko, in da je deklica živ snimek nežive podobe.

II. Luč brlí.

Bodi hudobnih svet daleč od mene!
Kolikorkrat bo hudobnih svetilo ugasnjeno,
in pride nad nje povodenj! in deli (Bog)
bolečine svojega srda! Job. 21, 16. 17.

Minilo je od one zaobljube šest let, let miru in sreče. Nenadoma se pa nekaj spremeni v Petrovi družini, kar jo je spravilo v veliko nevarnost in ji zadalo mnogo bridkih ran.

Isto dôbo sta se naselila v soseščini dva tujca s svojima družinama. Bila sta divjega obličja in vsem neznana. Kupila sta nekaj sveta v precejšnji daljavi od drugih selišč. Postavila sta tam prostorne lesene kočé po ondotni navadi. Ko so ti ljudje postavljali kočé, niso radi videli vaščanov blizo; ko so pa bile dodelane, izogibali so se sploh ljudij. Moža nista imela posebnega posla, ženi sta bili leni in malomarni. Kazali so se vendar za imovitejše od svojih sosedov; posebno ob nedeljah so se košatili. Nihče ni vedel, kako bi jih sodil, vsi pa so slutili neko skrivnost.

Nekaj mesecev pozneje spozna Ana s hčerko, da se je Peter močno izpremenil. Ni več zahajal na delo z navadno vnemo; delo mu ni več toliko neslo, zaslužek se je krčil od dne do dne. Bil je otožen, zamišljen, malobeseden; videlo se je, da ga tlači prvič v življenju skrivnost, katere ne mara razodeti družini. Po dokončanem delu se ni vračal med svojce, da bi se veselil v njih sredi; ure in ure sta ga morali čakati žalostni. Kadar je pa prišel, bil je mrzel, tih in se opravičeval z ničevimi vzroki. Takó je bilo dolgo časa. Nekega dné pravi svoji ženi: »Ana, danes pridem pozno domov, ni me treba čakati. Važne opravke imam, ki me bodo morda vso noč mudili.«

Odšel je urno, ne da bi pričakoval odgovora. Žalosten dan je bil za ženo in hčer! Malo sta govorili, obe sta se trudili, da bi zakrili solze. Če je bila Marija tudi še-le osem let stara, spoznala je vendar, da se ne more reč končati dobro.

Proti večeru se napotita proti Marijini Gori, da bi tam izjokali gorje in našli tolažbe pri altarjevem vznožju. Pobožni otrok po-

klekne pod svetilko na svojem navadnem prostoru, povzdigne oči in srce in se zatopí v premišljevanje. Premišljevala pa je Marijica to - le :

Spomnila se je žalostne hišice, ki je pričakovala od Kalvarije vračajočo se Mater Božjo, samotnega obeda, brezradostne sobice, nemirnega ležišča po teh dnevih strahu in bridkosti. Otrok je potem primerjal žalost z žalostjo, in kako neznatno se mu je zdelo lastno gorjé proti bridkosti te Matere! Zopet so se premišljevaje ozirale nje oči na krvavo oblačilo, katero je poškropila ta dan Božja pravičnost. Na uhó so ji vdarjali udarci kladiva, ki je zabijalo žeblje v trepetajoče meso ; in srce je bilo presunjeno z mečem žalosti, da se je zganilo bridke toge materine ljubezni! Telo in duša sta se morala ukloniti tolikemu bremenu, ki bi lahko prelomilo železen tilnik in demantno dušo ; prenesti je bilo mogoče toliko bol le z neomajno udanostjo. Ko je bilo dete tako vtopljeno v morje bolečin, zdelo se mu je pač trpljenje, katero mu je oprtil nebeški Oče, le mala, lahka kapljica! In ko so odšli zvesti prijatelji, ki so spremili Mater Božjo do hišice, sedela je Marija v tihi noči pri svetilki, katero je morda napajalo

olje z Getzemanskega vrta. Nje svit je obseval lice, kjer je ta dan zapustil več sledu, kakor vsa poprejšnja leta; solza za solzo se je udirala iz njenih nebeških očij in je trepetala v tihem svitu svetilnice, ki je edino še čula ž njo v žalostni hišici in razjasnjevala še žalostnejše srce.

In dete je v svoji priprostosti zahvalilo tiho in mirno luč, ki je takó tolažila Marijo. Tudi se mu je zdelo, da izvira lučka, ki je nad njim gorela, njemu glavo in podobo kraljice bolečin razsvetljevala, od luči, ki je tedaj osvitljevala in razjasnjevala Marijin dom. Mirno vzplamtevanje je pomirjevalo dušo nedolžnega otroka in stapljalo njega žalost z najsvetejšo žalostjo, ki je kedaj grenila človeško srce, in deklici se je zdelo, kakor bi trpela z najvišjo in najblažjo gospo. Jasen žar, nežen in čist kakor oni, ki je prodiral temo tega svetišča, pregnal je dušni mrak, ki je prej napolnjeval vso dušo. Pobožni otrok je čutil, ko je vse to premišljeval, da se vrača k breztolažni koči vdan v božjo voljo.

Predno konča Marijica svojo molitev, podari Vsemogočnemu in prečisti Devici nekaj, kar pove svoji materi še-le pozneje.

Ne mislite, da smo prekoračili starost tega otroka, ko smo to napisali. Svet niti ne slutí, kako more dozoreti otrok pod varstvom in vodstvom svete cerkve, ko ga vzgaja Oni, ki si je slavo pripravil iz ust otrok in dojenčkov. Često čujemo o zgodnjih talentih, redkoma o zgodnjih čednostih, in vendar je oboje naravno. Pričajo in dokazujejo to ne-le Roza Limanska, Marija Magdalena Paciška, Katarina Sijenska, ampak tudi mnogi drugi vzgledi današnjih dnij; da, sami smo take videli. Ko bi stariši, zlasti matere umele svoje otroke od zibeli h Gospodu voditi; ko bi njih misli ravnale k Bogu precej, ko se zavedajo Božje dobrote in velikosti, ne pa njih svojeglavnosti podpirale in negovale njih strastij; ko bi se trudile, da bi bili prvi glasi, ki jih nežna usteca izpregovoré, najslajši imeni: potem bi mnogi, ki sedaj objokujejo norosti in pregrehe svojih otrok, Boga prisrčno hvalili, da je osrečil njih družino s svetniki.

Vrnimo se k povesti. Mati in hči se vrneta domov. Čutita se na novo pokrepčani, da laže prenašata žalen vtisek, ki ga napravljata pogled na zapuščeno hišo. Posebno se razjasni otrokov obraz veselja, ko poprosi mater, naj zaupa na Boga in priprošnja Matere Božje.

Solnce je drugo jutro stalo že precej visoko, ko vstopi nenadoma Peter. Bil je vpal in nemiren. Na mizo je vrgel mošnjiček, kjer je Ana z Marijico delala, in odšel molčé v spalnico. Dolgo sta obe gledali prečudno stvar prestrašeni in molčé.

Ko se Peter vrne čez nekoliko ur nemirnega spanja, iznenadi in ujezi ga, ko opazi mošnjiček ondi, kamor ga je vrgel.

»Kaj naj to pomenja?« dé srdito. »Mislita, da je mošnjiček strupena žival, ker se ga ne upata doteknuti?«

»Peter«, vpraša milo Ana, »kakó si ga dobil?«

»Pošteno, to lahko trdim«, odgovori. »Mislím, da me imaš za nesposobnega, da bi kradel in ropal!«

»Za Boga, ne!« reče Ana mirno. »Toda zadnji čas si malo delal in dolgo bi se moral truditi, da bi toliko prislužil. Sam mi pritrdiš, da je nekaj skrivnostnega, ker si v eni noči tolik mošnjiček prislužil.«

»Pomiri se, pošteno sem ga dobil. Zasledil sem koristna trgovska podjetja in upam, da so to le prvi sadovi.«

Ubogo ženo je to zagotovilo oveselilo. Dasi pa je bila videti zadovoljna in je možniček spravila, ni ji vendar dalo, da bi vzela kaj iz njega. Podvojila je svojo pridnost in predla do onemoglosti, da bi ušla lakoti, toda s hčerjo se nista doteknili denarja. In čeprav je Peter donašal nove vsote, kedar je izostal eno ali dve noči in še vmesni dan, nista se ga polastili. Pobožno ženo je do tega nagibalo posebno to, da Peter ni bil več prejšnji, da je zanemarjal verske dolžnosti, redko šel v cerkev razen nedelj, in še tedaj ni imel veselja do službe božje.

Nekega popoldne gresta s hčerko na Marijino Goro. Ona poklekne na navadnem kraju in pobožno moli za očeta. Tudi ponovi svoj prej omenjeni dar. Pri svitu ljube luči se je molitev podaljšala do večera. Ko vstane, ni bilo očeta več pri nji. Pričakoval jo je zunaj. Ko se začudi nad tem, da je šel iz kapele, odgovori:

»Čudim se tudi jaz, da moreš tako dolgo ostati in moliti pri tej motni in mrkli luči. Tudi cerkvica se mi zdi kakor grob, takó žalostna in težeča. Stenske podobe so se mi režale, kakor goreči strahovi. Celó podoba preblažene Device me je zrla mrtvo in resno.

Nisem mogel ondi ostati, zato sem izšel, da se navžijem krepilnega zraka.«

Nato odgovori otrok žalostno: »Oče, tako niste preje nikdar govorili. Nekaj hudega vam mora težiti srce, da se vam ne ljubi in da si ne upate moliti v svetišču pri milem svitu večne luči.«

Molčé je šel Peter domov. Nekaj tednov je delal pridneje, toda kmalu je zašel v staro navado in izostajal vedno dlje, včasih po cele tedne. Toda tu nam je dolžnost, da povemo, zakaj se je tako izpremenil.

Tujci, katere smo že omenili, bili so oni drzni in brezvestni ljudje, katere je lahko dobiti na meji, posebno po gorah, namreč tihotapci. Za plačilo so francosko blago spravljali čez špansko mejo, ne da bi plačevali carine. Ta obrt so opravljali precej na debelo, dasi so kar najbistreje čuli stražniki, s katerimi so se včasih prav do krvavega boja spoprijeli, če so jih zasačili.

Ta dva moža sta opravljala svoj posel s svojo družino že dlje časa in sta bila že izurjena. Ker sta pa bila v prejšnjem bivališču preznana in sta opazila, da so pota ob Marijini Gori manj zavarovana zaradi poštenosti

ondotnih prebivalcev, sklenila sta to priliko izkoristiti. Naselila sta se v tem kraju. Izpoznala sta pa, da morata pridobiti nekega domačina za - se, kateremu so dobro znane steze in prehodi, da lažje dospeta do smotra. Ko nekoliko časa opazujeta značaje ondotnih ljudi, odločita se za Petra ne samo, ker so mu bila znana vsa pota, ampak tudi radi njegove dobrodušnosti. Če se jima posreči, da ga pokvarita, potem je popolnoma v njiju oblasti, kar bi se ne zgodilo pri burnejših in zakritih značajih.

Zato sta se mu vedela modro prihliniti. Delala sta se, kakor bi se zeloanimala zanj in za njegovo družino; iz njiju govorov je prosevalo, da bi si z nekakimi podjetji lahko izboljšal svoje življenje. V začetku je poslušal Peter malomarno; kmalu je bil radoveden in najzadnje bi rad izvedel ono stvar. To mu razodeneta odkritosrčno. Peter se prestraši. Na to sta bila zapeljivca pripravljena. Ko se nekoliko poizgubi prvi vtisek, začneta mu obdelavati vest. Francoska podložnika sva, dejala sta, torej naju španski zakoni nič ne skrbé; poleg tega prepoveduje zakon le izvoz blaga čez mejo. Vsa stvar je torej za njiju le navadno podjetje, kakor vsako drugo,

seveda se izpostavljata nevarnosti, da bi ju zasačili, toda to je le slučaj, kakoršen nas lahko zadene pri vsakem podjetju, kakor v vojski, viharju, pri trgovini in na ladijah. Najzadnje povabita Petra, naj se vendar vdeleži kakega takega pota. Skrbela sta pa, da je bil pot srečen in lahek, dobiček pa izdaten. Mošnjiček, ki ga je takrat vrgel na mizo, bil je delež tega prvega poskusa. Če prav vest ni bila pomirjena, vkoreninila se je vendar v srcu ljubezen do denarja. Spletke hudobnih tovarišev so ga tako ovile, da ni imel več moči iztrgati se vezém.

Taka je zgodovina marsikaterega dobrega toda slabotnega značaja, ki posluša zapeljivca. Njegova srčna dobrotta je drzni zlobnosti vzvod, kateremu se ne more vstavljati. Če je pa prvič pal, zatrta mu je moč, in pre-slaboten je, da bi se uprl zapeljivčevi volji.

Po onem obisku Marijine Gore, ki smo ga omenili preje, sklenejo hudobneži, da Petra zatopé globlje v pregrehe, boječ se, da bi Peter ne postal nezvest. Ko ga torej pridobé, da se jim zopet pridruži, vzamejo ga s seboj na bolj nevaren vzlet, prepričani, da se spo-primejo z mejnimi stražniki. Tako se je tudi zgodilo. Streljali so na obeh straneh, prišlo

je do pretepa, le s silo so mogli prodreti in uiti. Nekoliko dnij pozneje so obetali lepaki v vsej okolici bogato plačilo onemu, ki bi izdal krivce; celó vdeležencu so zagotavljali pomiloščenje, da le pripomore priti na sled stvari. To so povedali nasilniki Petru in mu pretili, da ga izročé španskemu oblastvu, ako le poskusi vpirati se.

Od tega trenutka je bil slepo orodje pri vseh početjih; celó svojo dušo jim je nekako izročil, zakaj česar koli so se lotili, povsodi jim je pomagal razen pri ubojih. Sedaj mu niso več prikrivali svojih razmer, da namreč niso drugega nego preklicani tihotapci; silili so ga pa tudi, naj se vdeležuje nočnih ropov. Seveda je Petrovo dušo vznemirjala misel na prejšnje življenje, ko je bilo tako lepó, katero je pa sedaj popolnoma vničil. Ni se zmenil več za svoj delež, in če je prišel domov, bil je nemirnega srca, zbezanega pogleda in prazen.

Življenje je sovražil; grenka bol mu je razjedala srce; obupne misli so se drvile v duši, včasih samomorne. Tovariša sta ga opazovala večkrat divje gledajočega v prepad, kakor bi mislil vanj skočiti; ali otipavajočega bodalčevo konico, kakor bi si jo hotel pori-

niti v srce; toda mrzel pot je oblil njegove ude; čutil je, da ga nekaj ovira, in vrgel je morilno orodje proč. Seveda sta se mu izdajici glasno smejala in ga rotila, naj svojo namero izvrši. Bog bodi zahvaljen! Peter ni izgubil mislij na smrt. Vedel je, da pod prepodom še-le zija brezdánja globina, in da meč Božje pravice ostreje zadene, kakor bodalčeva konica. Tovariša sta pa vendar spoznala, da ju ne bo podpiral več dolgo, in da bi ga obup vtegnil dovesti do čina, ki bi jima škodoval. Spremenila sta zatorej svoje ravnanje na sramoten način in mu zatrjevala, da hočeta končati to mučno življenje. Pri enem podjetju naj jima še pomaga, to bo lahko in varno, potem zapustita ta okraj in lahko bo živel zopet v miru. V miru! Kaj sta se menila, da sta mu izgnala mir iz srca in ga mu iztirala iz tega življenja! Vendar pa je čutil Peter tolažbo v njiju besedah in je koprnel po zadnjem zločinu.

Dan so določili; čez mesec dnij naj bi se izvršil; ta mesec pa je bil Petru kakor stoletje. Zastonj se je trudil poizvedeti, kakošen bo zločin, opazil pa je, da se pripravljata v svojih kočah na nagel in popoln beg, in to ga je mirilo, ker je spoznal, da sta resnico govorila.

Vrnimo se k njegovi ženi in hčeri. Vsak mesec te dôbe, ko se je mudil Peter na tem nevarnem potu, potapljal je ubožce vedno globlje v siromaštvo in žalost. Vedeli nista nič gotovega o zlih potih. Ker ni prinašal od svojih ropov nič domov in vedno molčal, nista mogli nič občutiti. Čutili pa sta, da je zamotan v krivične spletke.

Če je bil doma, ni imel dela, zakaj nikomur ni prišlo na misel, da bi ga vzel v službo. Zato so se prijeli nekdam tako dobro ohranjene kočje sledovi uboštva, zapuščenosti in razpada. V njej pa je vse dihalo bolest in strah. Ljubeznivi nasmeh, mili mir, vesele govorice so že izdavna izginile. Mati in hči sta se še vedno razumeli, toda bolj s sočutnim molkom, kakor da bi izražali svoje misli. Boječ se, da ne bi povečali žalost druga drugi, trudili sta se, da bi zakrili svojo žalost, vtajili solze. Jokali sta na samem. Poslednjič — pohvalimo ubožce — nihče nima kakor oni prirojenega nežnega čustva, ki vé ceniti čednost v nesreči; ne zasramujejo in ne zaničujejo onih, ki so v bridki izkušnji. Zatorej tudi ni nihče niti enkrat oponosil sirotama Petrovega življenja, naj si je bilo znano in v očitno pohujšanje; nasprotno pa so nekako

spoštovali njiju trpečo nedolžnost. Vsakdo se jima je umaknil; glas mu je nežneje zvenel, če ju je pozdravil; marsikak dar je prišel v njiju kočo na najprizanesljivejši način in jima olajšal srce. Pri cerkvenih durih sta čuli večkrat: Bog ju potolaži!

Bog ju je res tolašil; zakaj brez njegove pričujočnosti, milosti, luči, brez njegovega mesa in krvi, počilo bi jima v breztolažni žalosti srce. Sedaj pa sedaj sta pokleknili zvečer k altarju in sta našli vedno oni mir in pokoj, ki ga daje le vdanost v Božjo voljo.

Ob takej priliki se je zopet pripetilo, da se je naša mala molilka zamaknila in našla v premišljevanju toliko tolažbo, kakor smo že preje omenili. Prešla je premišljevaje od Materinih bolečin k Sinovim bolečinam. V malih zgodbah s podobami je brala namreč o Caharijevi prikazni. Bil je tam popisan in narisana zlat svečnik, na obeh straneh dve oljki, ki sta s svojimi visečimi vejami živili skozi zlate cevke večno luč. Na to sliko se je spomnilo dekletce, ko je je okročila večna luč. Sicer so jo težile skrbi, toda srce je prevevalo ono nežno premišljevanje, kjer misli prihajajo same in se umikajo pred duhom

kakor pred zrcalom. Menili bi, da jih bolj kliče neka nevidna sila, kakor da bi jih sami mislili. Zdelo se je deklici, kakor bi se svetilnica širila in spremenila v široko kotlino, kjer sveti na sredi plamen poln nebeške čistosti in jasnosti; najčistejše olje pa preplavlja rob na vse strani. Nevidne roke so je prestregle v srebrne posode in prinašale v cerkev kot dragocen zaklad. Tu se je delilo v tri dele, da bi posvetilo dete in mašnika Najvišjega in mazililo umirajočega bolnika proti peklen-skim silam. Kapalo je tudi v kapljicah kakor zdravilni balzam v to in ono dušo; zakaj kamorkoli je kanilo, zacelila se je rana, oprišč je izginil, bol se je zmanjšala, srce se je potolažilo. Moleči deklici se je zdelo, da je kanilo tudi njej na ustnice; bilo je trpkega okusa kakor mira, a poživiljalo in ozdravljalo je dušo. Deklica se je čudila množini pretakajočega se olja (morda se je spomnila vdovinega vrča v Sarepti), in od kod prihaja. Zapazila pa je temno in žalno oljko, katere veje so visele nad kotlino, in ki je iz svojih škr-latnih sadov rosila zdravilnega balzama v debelih kapljah.

Ko je pa hotela osupla naprej pogledati, odkod zajema drevo sveti sok, obrnila je oko

h koreninam; tam pa je videla nekoga, ki je trpel in molil. Obličja ni mogla vzreti, ker se je dotikalo blede čelo zemlje; a njegovo temno krilo se je kazalo, kakor bi bilo posuto z dragimi kameni, rubini ali karfunkli najčistejšega ognja. Ti so se večali in kapljali, dokler niso tekli na posvečena tla kakor rosne kapljice. Bile so prve kaplje življenja, ki naj bi se izpremenile v širok veletok in ki so pronicale iz potnih luknjic Onega, ki je vse zveličal. Zaradi teh kapljic se je ohranilo ono blagoslovljeno drevo, ki je najprej pognalo po vesoljnem potopu, mir in obljubo napovedujoč, in ki je krščnemu svetu podalo prvo znamenje sprave z golobovo pripomočjo. S temi kapljami je oljkin sad tretji med dragocenimi zemeljskimi pridelki in zato je v vseh grožnjah in obljubah prerokov združen z »žitom in vinom«. Ti trije obsegajo skrivnostno moč, katera vse ljudi v življenju milosti krepča in ohranja.

Tako se je otroku mahoma pojasnilo, kako se strinja kaplja z učinkom in da je prav tako kakor z Gospodovim krstom v Jordanu, ki je skrivnostno posvetil vodo. S prvo Zveličarjevo krvjo posvečena oljka je postala cerkvi sveto drevo, katerega kri, telo

in dušo pomirí, zdravi, hkrati pa mehča in krepí. Zato je tudi dovoljeno olju svetiti v svetišču Božjem zraven pridelka deviške čebele.

Vse te misli so delovale tolažilno na žalipolno otrokovo srce, zakaj sukale so se vse krog onega velikega prizora na vrtu, ki je tak, da celo umirajočega uči vdanosti. Prevzela jo je posebno misel: Če se bo v prostorih nebeškega Jeruzalema glasil pozdrav sv. devicam, Božjim nevestam: »Bog, tvoj Bog te je mazilil z oljem bridkosti!« govoriti smemo potemtakem tudi na zemlji o olju bridkostij, s katerimi Bog svojee mazili, ne da bi jih zato manj ljubik. Srečna devica, ki pričakuje ženina polni svetilko s tem oljem, in si ga mnogo nabere, da ji ne bi ugasnila svetilka. Ko bi se ji pa to pripetilo, o potem hiti tja, kjer se to olje najčistejše dobiva, na Oljsko goro, na kraj olja in luči.

Ko je bila duša tako vtopljená v misli, ko je molila, da bi nje lučka plamtela tedaj, ko jo pokliče Sodnik — potrka mati na hčerine rame in opomni, da se morata vrniti proti domu. Svete podobe so izginile izpred duha, videla se je samo, oblitó milega žara svetiščne luči.

III. Luč ugasne.

Luč bo v njegovem stanišču otemnela
in svetilo, ki je nad njim, bo ugasnilo.

Job. 18, 6.

Resnico je trdil, ki je dejal, da luč tem svetleje sveti, čim večja je obkoljujoča jo tema; tako razširja tudi čednost tem več leska, čim več ugovorov ima premagati. Prenesimo to misel na naš predmet in porečemo: Kakor so plamenice Gedeonovih vojakov pokazale svoj svit, ko so se ubili skrivajoči jih lonci; tako so se tudi čednosti žene in hčere našega Petra kazale tem jasneje, čim bolj sta bili človeški ponižani, telesno oslabljeni in v duši potrti. Deklico je posebno tlačila nova skrb. Včasih je temnil oblak nje čelo; ako je opazila, da gleda na njo bistro materino oko, zrla je z ono jasnostjo, kateri se vidi, da ne prihaja iz srca. Če sta sedeli tiho pri delu, uiti je hotel včasih globok vzdih malim prsim, ali solzica se prikrasti v velikih očeh; mahoma pa je spustila roke v naročje, dvignila pogled k nebu in sladek nasmehljaj se

je prikazal na ustnicah, ki so se premikale, kakor bi govorile s kom v bližini. Mati si ni drznila, da bi jo nagovorila, ampak jo je le opazovala z nekim svetim strahom; zdelo se ji je, da otrok občuje z boljšimi duhovi.

Nekega dne vendar vpraša Marijo, kaj premišljuje.

Otrok odgovori: »Nič ne smem prikrivati tebi, ljuba mati. Res je, in ta misel mi težko dé, da kmalu mine moj posvečeni čas, in ker je izpolnjena obljuba, morala bom odložiti belo krilo in je zamenjati s svetnim.«

»Dobro je to«, odgovori mati, »in tudi za naju bolje, da je tako. Sedaj si toliko močna, da moreš na polju pomagati, kar bi bilo nemogoče v tej obleki. Tudi ne morem odslej sama oditi z doma in te doma pustiti. Treba je, da svojo pridnost podvojive, ker...«

Umolknila je dobra žena; kar je hotela reči, bila bi graja lastnega moža, in te ni hotela izustiti. Solze so pa izdale nje misli. Zato odgovori deklica:

»Ne, da bi se bala dela ali sramovala prikazati se kot ubogo kmetiško dete, kar sem v istini, bojim se le, če to sveto obleko odložim, da se bom mnogo bolj iz-

postavila nevarnostim in vabilom tega sveta in poslednjič izgubila pravico pomoči nebeške kraljice, katero mi je to oblačilo doslej delilo.« Dete je umolknilo, potem nadaljevalo:

»Še nekaj drugega ti moram razodeti, ljuba mati. Oni večer namreč, ko je oče prvič tako dolgo izostal, in sva šla potem h kapeli, prosila sem iskreno Boga za milost, da ne bi smela nikdar odložiti tega oblačila, ampak da bi je neomadeževano smela ponesti v grob. Potem (tu Marijica zastane, potlej pa skromno nadaljuje), potem sem Boga prosila, naj moje življenje vzame kot dar, da bi se spreobrnil oče. In zdi se mi, kakor da je uslišana moja molitev«, pristavi z ono priprostostjo, ki ni slutila, da je storila kaj velikodušnega.

Mati se prestraši tega naznanila in naglo dé:

»Varuj se, dete, skušati neba! Naj Bog usliši tvojo prošnjo, toda ne pod tem pogojem. Res«, pristavi čez nekoliko trenutkov mirneje, »ne vidim nobenega razloga, da bi tako ravnala. Tudi nisi bila kljub vsem grenkostim nikdar zdravejša; trdnejša si, ko le kedaj.«

Naposled se zedinita, da prejmeta na dan obljube v zahvalo sv. obhajilo. To jutro pojdeteta zgodaj v kapelo, da ondi premolita še

nekaj ur samotno pri svitu svetilke, kakor je bilo deklici tako zelo všeč. Nato naj bi Marijica zamenila belo krilo z navadnim kmetiškim oblačilom onega kraja, in se povrnila tako domov. Tudi s samotarjem se domenita, da pusti ono noč odprta cerkvena vrata; potem nista dalje govorili o tem predmetu. Marijica seveda se je še vedno bavila s tem. Pripravila je oblačilo kar najvestneje, s katerim naj bi šla zadnjič kot Božja varovanka, da bi bilo popolnoma čisto; potlej je spletla venec iz najizbranejših cvetic, da bi ovenčala ž njim podobo svoje gospe in varovalke.

Toda treba nam obrniti bralčevo pozornost od tega blaženega pozorišča čednosti in ljubezni, katero nam mati in hči ponujata, na žalostno početje nesrečnega Petra, da vidimo, kako se je čimdalje bolj pogrezal, dokler ni dospel do skrajne zlobe.

Mesec se je bližal koncu, in zgoditi se je imelo zločinstvo, katero naj bi bilo zanj zadnje. To noč naj bi se že izvršilo; toda vsi so skrbno molčali, kakšno bo. V kočah njegovih drugov je bilo vse pripravljeno za hiter beg; mezgi so bili opremljeni z uzdami, da bi njiju svojino in družino odnesli čez mejo. Peter sam pa se ni pripravil ne za beg ne proti zasledo-

vanju gosposke, in to ne samo ker ni mogel izbrati rešilnih sredstev za svojo družino, ko sploh ni vedel, kaj se bo zgodilo, ampak tudi, ker je bil popolnoma enakodušen za svojo usodo, in se je malo zmenil za konec vse zgodbe. Vest ga je pekla, sramoval se je, bridko se je kesal in rajši bi volil zapor, galejo, celó morišče, ko sedanji nemir. Prepričan, da bo po tem zadnjem zločinu prost tega hlapčevstva, pozabil je na vse nasledke in nevarnosti.

Zadnji dan sta ga hotela pogubna tovariša vsekako razvedriti, posebno z nespodobnimi govori, da ne bi vzbudila strahu in bojazni. Po kosilu mu dasta mnogo piti, da sicer ni bil pijan, njegov duh vendar nejasen in kri razgreta. Kratko, privela sta ga do obupnega nemira, ki se je bližal brezumju, da je bil za vse pripravljen. Le misel, da bi ga silila k umoru, strašila ga je; vse drugo bi mu bilo enako.

Ko pa začuje zločin, katerega naj bi izvršil, zdel se mu je tako strahovit, kakor umor. Plahota, katera se ga je lotila, bila je tolika, da sta se zavzela celo njegova tovariša.

Pozno v noč, ko so zapuščali kočo, razodeneta mu načrt, da hočejo namreč oropati kapelo na Marijini Gori srebrnih posod in dragih nakrasnin. Takoj sta jih hotela prenesti čez špansko mejo, kjer sta potrebno ukrenila, da bi jih stopila in preprečila vsako preiskavo.

Ko bi bila strela udarila v Petra, ne bi se bil bolj prestrašil nego sedaj, ko mu to odkrijeta. Komaj se zavé od prvega strahu, zagotavlja, da ga ne spravi nobena sila na svetu do tega strašnega zločina. Toda mučilca sta vedela, kako silno nanj vplivata. Storita torej to, kar izkušeni ribiči z ribo, ki zagrabi trnek. Nekoliko odjenjajo, da se poleže prva bolečina, potem pa jo potegnajo z vso silo k sebi. Hudobneža sta dokazovala obupancu, da je sedaj prepozno; ko bi jima hotel uiti, izročita ga sodišču. Sicer pa menita, da je nemumno, ko bi se plašil tega čina, ki bo po pogodbi zadnji. Če se hoče kedaj spokoriti, spokori se lahko potem, če se pa ne poloti tega dejanja, izgubljen je itak že zaradi prejšnjih zločinov. Tudi drugih dokazov sta si izmislila, da bi pregovorila Petra. Zastonj!

Ko vidita, da nič ne izda, začneta se groziti njegovi rodbini in trditi, da gresta takoj umorit mu ženo in otroka.

Hudobneža sta imela dva vzroka, zakaj da sta hotela Petra pri tem zločinu. Iz njegovih pogovorov sta spoznala, da vé natanko, kaj je v kapeli res vrednostnega in kaj ne; kaj srebro ali navadna kovina. V boljših časih je večkrat prostovoljno opravljal cerkvenčevo službo. Sama sta si le površno ogledala zaklade svetišča, kar je sicer vzbudilo njiju poželenje, toda ni zadostovalo, da bi vedela pravo izbrati. Imela sta pa drug še nižji in hudobnejši vzrok za svoje ravnanje. Ko bi jima Peter pomagal, mislila sta, prepustita ga kot žrtvo pravice, da zavarujeta svoj beg. Zaradi zveze ž njima bi letel sum nanj; ker je tako mehak, priznal bi kmalu vse in njiju bi radi tega manj skrbno preganjali. To so bile brezvestne nakane prijateljev, kakoršno je sploh prijateljstvo hudobnežev.

Imenovano strašno grožnjo sta izrekla hudobneža tako srdito in tako določno, da je Peter, ki ju je iz izkušnje poznal, pač čutil, da resno nameravata in da bi brez odloga tudi storila. Njegov odpor je pojemał. V trenutku se spomni, kako je zanemarjal in malo

cenil dolgo one, ki ju je vendar ljubil in spoštoval iz globine svojega srca. Ali naj bi bil sedaj še njiju morilec? Te misli ni mogel prenesti in v obupnem boju nasprotnih si čustev je volil s prisego ono, kar se mu je zdelo manj strašno, — udal se je nasilnikoma.

Čas je potekal; med preprirom je namreč velik del noči prešel. Tihotapca sta hotela torej malo še ostalih ur izkoristiti. Nemo in srepa so korakali h kapeli. Zgovorili so se, da ostane eden z mulo zunaj na straži, drugi pa pojde s Petrom v kapelo po plen.

Ko pridejo do kapele, najdejo vrata odprta; toda to jih ne vznemari, zakaj v vsej pokrajini bi se nikomur niti ne sanjalo, da je možen božji rop. Previdno odpreta Peter in spremljevalec kapelo in brez šuma vstopita, toda prestrašena obstaneta na pragu, celo tihotapec se ne predrzne, da bi naprej šel. Taka sveta tišina vlada na tem kraju, da čuje Peter svoje srce bijoče strahú in vesti. Svetlo in jasno sveti luč, in ves sveti prostor je milo razsvetljen.

Nikdar celó v boljših dneh se ni zdela ta luč Petru svetlejša, tako spoštovanje vzbujajoča, tako dobrodejna, kakor sedaj v tre-

notku največje zmote. Nikdar ga niso srebro in dragi kameni obsvitali s takim leskom, nikdar ga niso gledali svetniki tako sočutno, nikdar se mu ni nasmehljevala podoba preblažene Device nad altarjem ljubezniveje kakor sedaj, ko je mislil včiniti božji rop.

»O Judež«, zdi se mu, da mu vse rahlo očita, »s poljubom izdajaš sina človekovega?« Njih pogledov ne more strpeti, oči povesi k tlom. Zazdi se mu pa zopet, da vidi svoje bolno dete, ko je pred sedmimi leti ležalo na stopnicah altarja, ko se je zazibalo v prvi krepilni spanec. Samega sebe vidi, kako je takrat klečé hvalil Boga. Vse, kar ga obkoljuje, zre nanj kakor takrat, — le srce je drugačno. Oj, kaka izpremema! Z vso silo rine podobe iz spomina in zato privzdigne zopet oči. A zopet vzró luč svetilnice, ki razširja milobo na vse strani. Kar je sicer človeško oko — to svetilo telesa — za vsega človeka, prav to se mu je zdelo, da je ta čist in tih plamen — svetišču. S tem očesom je pogledalo Petra strogo in vendar hkrati milo, kakor bi hotelo videti, če hoče res dovršiti črno dejanje.

Kar pripovedujejo o človeškem očesu, da morilčevo roko okamení ali divjo zver pre-

trese, tako je vplivalo to oko svetišča na njegovo dušo; začaralo ga je in držalo kakor okamenelega. Nikake obljube, nobene grožnje sveta ga ne bi pripravile do tega, da bi storil zločin pod tem svetilom. Nekaj nadčloveškega mu je govorilo iz luči. Žarki, ki so iz nje izhajali, predrli so mu prsa in glodali srce; bilo mu je, kakor bi govorili in mu ranili srce. Če so tudi okrog na predmetih jasno sevali in se zigravali, vanj so vendar streljali naravnost in ostro, kakor puščice z loka; predrli so temó, v kateri je stal, a razsvetlili je niso. Zdeli so se mu kakor pogled angelov; da, bilo je oko nebeškega čuvaja, ki je tu stal na častni straži in molil v svetih nočnih urah, angela varuha, ki pa je imel moč, da miri in tolaži, ne pa kaznuje in škoduje. Toda vprav to je Petrovo srce še bolj premagalo in zbegalo. Lažje bi prenesel serafa s plamenečim mečem ali angele s šibami v roki, kakor tega brezorožnega in neškodljivega varuha svetišča in njegovih zakladov.

Ali ni milosti, ki bi ga premagala?

Ta vrsta mislij in čutov se je vrivala v Petrovo srce v malo trenutkih. Njegov drug, če je bil tudi očitó presenečen, ni imel povoda, da bi se bal, sploh ni imel srca, da bi

kaj takega občutil. Kmalu je prekinil sanjarstvo, kateremu se je vdal Peter. Stresel ga je za roko in mu šepnil — seveda glasno ni smel govoriti zločinec ob tej luči:

»Naprej, naprej tovariš, čas izgubljava; začniva!«

»Ne morem«, odgovori Peter z istim glasom, »ne morem.«

»Neumnost!« mrmra tihotapec. »Ali si otrok? Misli na svojo obljubo! Na delo!«

»Ne«, odgovori žrtva. »Ne, za ves svet ne bom okral one, ki mi je prav tu darovala otroka v noči tej popolnoma enaki.«

»Hočeš ga torej umoriti v taki noči?« nagovori ga nečloveški, zareži in zaškriplje z zobmi kakor tiger. »Če se nočeš spomniti svoje obljube, spomni se moje grožnje. V desetih minutah smo tam, in v petih je vse končano. Če se upiraš, v četrto ure si vdovec brez otrok.«

Petrovo srce je izgubljalo pogum; vrtelo in temnilo se mu je po glavi pri tej misli. Čas milosti je jenjal, hudobec je slavil zmago, in v obupni enakodušnosti je dejal:

»Naj bo, naj se zgodi moja usoda. Na delo, samo ne pri tej luči, ne, dovoli mi samo to, ne pri tej luči!«

»Zakaj ne?« vpraša oni. »Ali ne zado-
stuje?«

»Ne tako«, odgovori Peter, »toda ne pri
tej luči! Bodiva v temi, če hočeš, bolje bo.
Ali pa vžgi svojo slepico (tatico), kar je naj-
bolje.«

Ko to izreče, drži roke nad očmi, da ne
bi videl svetilnice.

Tihotapec zamrmra, da tudi njemu luč ni
všeč, in odpre svojo svetilnico. Mrklo rdeči
žarki, padajoči skozi motno steklo, oskru-
njajo čisto luč, ki je dotlej razsvetljevala ta
tih kraj.

Bilo je kakor bi se tok krvi izlil v kri-
stalnojasne valove, ali kakor bi prodrl v tihi
poletni noči žar ognja skozi mračno mesečino.
Toda Petrovi duši se je prilegala in zdela, da
manjša strah. To opazi tovariš in ga podreza :

»Pridi, pridobiti morava izgubljeni čas.
Vidim, da ne ljubiš te svetilnice. Čakaj, kmalu
se je iznebiva. Srebrna je, dejal si nekdam;
potegni jo dol in odveži; jaz vzamem v tem
svečnike z altarja.«

Peter je isto mislil. Siloma jo potegne,
vendar drži roko pred očmi in močno piše,
da bi jo ugasil.

Isti trenotek pa se začuje pretresljiv glas, in sicer tako nagloma, tako ostro in tesnobno, da ni bil podoben človeškemu glasu, ampak kakor bi prišel z družega sveta.

Niti Peter niti njegov tovariš nista mogla reči, je-li od blizu ali od daleč, od zgoraj ali od spodaj ali od kake druge strani; bil je le nenaden krik, ki ni bil zategnjen in se ni ponovil. Vjemal pa se je tako z ugasnjenjem svetilnice, da sta morala sklepati Peter in tovariš: oboje se strinja kot povod in posledica.

IV. Luč na novo prižgó.

Accende lumen sensibus,
Infunde amorem cordibus.

Njena luč po noči ne ugasne.
Preg. 31, 18.

Presunljiv krik, o katerem smo govorili na koncu prejšnjega poglavja, napolnil je z grozo božjeropnika. Celó osiveli hudobnež, Petrov spremljevalec, se strese po vseh udih, zaklopota z zobmi, svetilnica mu odpade iz rok in ugasne. Oba skočita iz kapele, kjer najdeta tovariša, ki ni nič manj prestrašen.

»Ali si čul?« vsklikneta oba.

»Čul?« dé oni s tresočim glasom. »Seveda, in ne bi rad še enkrat. Nujta, da odbežimo. Jaz se ne pečam več z božjeropniki, saj sem se že v začetku ustavljal.«

Tihotapca sta bila res tako preplašena, da sta hitro odbežala in Petra prepustila usodi. S prvo mislijo bi se tedaj moral spomniti Boga in ga zahvaliti, da ga je rešil takega zločina, ženo in otroka pa maščevanja njegovih

tovarišev. Strah je premagal vsa boljša čustva. Ni mislil drugega, nego da zbeži s kraja zločinov in uide krik, ki mu je še vedno odmeval v ušesih. Nevedé ubere pot proti domu in prične teči, kolikor more v temini in s šibečimi koleni. Vest mu ne daje miru in domišljija ga straši povsod. Vsak vetrič v tesnici (prelazu) se mu zdi kot klicanje razdražene množice, ki ga preganja. Če se veja strese ali list zašumi, misli, da kdo zamahuje meč nadenj. Ne ozre se, ne ustavi se, brez sape dirja naprej.

Do kraja dospe, ki smo ga opisali, kjer se pot polagoma ob prepadu bliža veliki cesti. Tu zagleda v prvem svitu mladega dne postavo divjega pogleda; z lasmi in obleko se igra veter, sama pa sloni nepremično ob štrleči skali. Peter se ustavi in prestraši.

Besede svetega pisma, ki jih je čul nekoč iz ust zgovornega propovednika, pridejo mu na um: Temna in opolzla naj jim bo pot in angel Gospodov naj jih preganja. Spomni se Bileama, kateremu je angel maščevanja zastavil pot na begu. Zdi se mu, kakor da ga čaka sodba Gospodova na tem nevarnem kraju. Toda strah, kateremu se je vpravkar izmuznil, žene ga naprej. Sklenil je, da se

izpostavi nevarnosti stavljajoči se mu na pot, da bi le prišel domov. Bliža se strašilu, toda to se ne gane; zopet je bliže, toda to se ne umakne. Naposled pogleda natančneje plah in boječ — bila je njegova žena.

Kakor brezumna stoji tu tiho, nepremično gledajoč v globino. Ne vidi Petra, ne sliši ga, celo ko jo prime za roko in jo po imenu pokliče, pove, kdo je, ne gane se, ne pogleda, ampak njeno okó zre srepo v isto smer.

»Ana!« vzklikne radi tega novega strahu skoro brezumen. »Ana, kaj gledaš tako? Kaj je spodaj, kaj veže tako tvoje oko in tvoj duh?«

Ne odgovori, ampak le pokaže belo piko v globini.

»Kaj je to?« vpraša Peter zopet, »bel kamen ali jagnje iz doline?«

»Da«, odgovori ona; to je njena prva beseda, »da naše jagnje — Marijica.«

»Kakó?« zavpije nesrečnež, »kakó je tja prišla?«

Te besede obudé zavest uboge matere iz nova. Obrne se k Petru, mirno ga pogleda in reče: »Peter, ti si pač pozabil, da je nocoj sedem let, odkar je otrok ozdravel. To jutro sva se napotili h kapeli, da bi ondi molili

nekaj časa pri ljubem svitu svetilnice, predno odloži Marijica belo oblačilce. Lahko in varno je šla pred menoj, dokler ni izginila luč; potem misleča, da je čas, kjer se treba obrniti — jaz bi tudi to storila, ko bi šla prva, — obrne se in pade v globino prepada. — Zavpila sem in izgubila zavest.«

Petru se je zdelo, da mu je meč presunil srce. Obupno zakriči: »Torej sem jaz umoril to noč svoje lastno dete, ker jaz sem ugasil svetilnico!«

Predno ga more žena ustaviti, spusti se ob skalovju prepada na dno držeč in oprijemajoč se za grmičevje, ki je iz skalnih razpok rastlo in skakajoč od klade do klade ob poti, ki bi je ne prestopil najdrznejši lovec. Skaline so se rušile pod njegovimi nogami in se ropotaje valile dol; grmičevje je pokalo in šumelo, ko je rinil skozi ne meneč se za otiske in rane, dokler ni v malo trenutkih klečal pred stvarjo, katero mu je pokazala žena.

Bilo je res truplo njegove hčere; ležalo je kakor speče na mehkem zelenem robidovju. Noben ud ni bil zlomljen, nobena poteza skazena, na obleki ni bilo zaznati škode; venec, ki ga je menila darovati, držala je v roki in

belo krilce je lepo urejeno oklepalo nje ude. Truplo sv. Katarine, katero so angeli ponesli na Sinajsko goro, ni moglo biti lepše položeno. Ni torej padla silovito in strašno od pečine do pečine, ampak rahlo in naglo je bila ponesena čez strmino, da je življenje ugasnilo brez bolečine, predno se je telo dotaknilo zemlje.

Nekoliko trenutkov je zastal Peter v smrtnem strahu poleg hčere klečoč in zatopljen v pobožno molitev. Potem jo vzdigne kakor svetinje kake svetnice in jo odnese po dolinici do steze, po kateri je preje s popolnoma drugimi čustvi gor šel, in do kraja, kjer je mater pustil. Najde jo še vedno zamišljeno, da se niti ne zjoka, ko ji prinese ljubo breme, in ne dá nobenega znamenja materinskih bolij. Nje duh je zatopljen v to, kar se je zgodilo; ne zdi se ji človeško naključje, ampak skrivnostna previdnost.

Tiho in prisrčno poljubi blede pa še vedno gorko čelo otrokovo in reče Petru: »Besede, ki si jih preje izgovoril, ostale bodo vekomaj v prsih tvoje žene ohranjene. Spomnile so me pa tudi tega, kar si pred sedmimi leti osorej dejal, ko si molil za otrokovo življenje, naj je Bog ohrani tako dolgo,

kakor plamen pred altarjem. Ali se spominjaš?»

Peter se je stresel po vseh udih in prikimal. Ana pa je nadaljevala: »Molitev se je popolnoma izpolnila in ti se ne smeš pritoževati. A tudi otrok je že dolgo prosil dve milosti, katerih ena je vsaj sedaj uslišana. Prosil je namreč, da ne bi bilo treba odložiti belega krila, s katerim je bil darovan Materi Božji, ampak da bi z istim ležal še v krsti. Še pred eno uro sem mislila, da nebo pač ne bo uslišalo te molitve. Sedaj pa je Bog uslišal tvojo in njegovo molitev. Učinka druge prošnje ne poznam.«

»In kakošna je bila?» vpraša razburjeno Peter.

»Svoje življenje, katero je zaničevala, ponudila je Gospodu v dar, da bi izprosila tvojo izpreobrnitev.«

»Da, uslišana je«, dé ihté Peter.

Komaj izgovori te besede, šine svetel žarek do njiju očij, kakor bi mahoma vzšla blesteča zvezda. Presenečena vzpogledata in vidita, kako večna luč v svetišču zopet gorí in svoj svit izliva na ozka in nevarna pota. Oba jo pozdravita kot znamenje, da sta zopet dosegla milost.

Krik, ki je preplašil tihotapce, vzbudil je tudi samotarja, in takoj je šel iskat vzroka. Prva pot je bila v kapelo; najde jo, čudeč se, temno. Dalj časa je trajalo, predno je napravil luč in užgal svetilnico. Ker je bila dol potegnjena, ker so bila vrata na stežaj odprta in ker je ležala slepica na tleh, sklepal je naravno, da bi se bil kmalu izvršil Božji rop; kako je bil zabranjen, ni si mogel razložiti. Preiskoval je natančno sveti kraj, da bi si razjasnil stvar, kar sliši bližajoče se korake. Strah se spremeni v globoko žalost, ko vidi, da sta Peter in njegova žena nesoča mrtvega otroka.

Več časa mine, predno se žalost toliko poleže, da more mati vse povedati. O svojem možu ne omeni drugega, nego kakó je po nevarnem potu plezal po otroka.

Tudi pobožni starček izpozna v dogodkih te noči nove skrivnostne zveze, nič manj čudovite, nego one, katere so stariši spoznali.

»Sedaj razumevam vse«, dé, »ne samo otrokovo hrepenenje, da bi nikdar ne odložil belega oblačila, bilo je uslišano, ampak otrok je bil tudi varuh tega svetišča, katero je tako ljubil in se tako veselil, da je je mogel krasotiti; brez žalostne prigodbe, ki je izvila

materi ta bolesten krik, bili bi hudobneži, če so tu bili, izvršili svojo namero; ta krik pa jih je brezdvomno motil, kakor je mene vzbudil iz sna. S svojo smrtjo je torej deklica obvarovala ropa ta posvečeni hram, kateremu je bila že v življenju druga svetilnica. Ali je čudno, če je ugasnila druga, ko je ugasnila prva?«

Priprave so bile kmalu končane. Sredi cerkve, tam kjer je deklica navadno molila, postavili so stojalo in položili deklico nanje nasproti altarja v snežnobelem oblačilu; roki sklenjeni na prsih, sta držali križ in bili oviti z molkom, dolgi lasje so se vsipali čez rame, in venec, ki ga je sama spletla, krasil je glavo. Žalostni so pokleknili ubogi stariši na obe strani in molili.

Peter kmalu poklekne k nogam častitljivega mašnika in se močno solzeč izpove dolge vrste zmot in pregreh. Z odvezo zadobi mir vesti in sladko tolažbo pravega kesanja in prepričanje, da mu je vse odpuščeno.

Ko zopet poklekne k truplu svojega otroka, zdi se mu, kakor bi njegov duh plaval v ljubkem svitu nad njim in mu v žarkih večne luči seval nasproti. Mislil je, da je prišteta

angelskemu zboru, in sedaj polna veselja hiti h grešniku, ki se je spokoril, in da ga obletava z angelom varuhom, ki ga na vseh potih zmote ni zapustil. In ko se ozre h krsti, kakor bi se hotel prepričati o istinitosti, plaval je rahel nasmeh čez njene poteze in obraz se je žaril kakor živ.

Zdaní se. Navček zapoje z malega kapelnega zvonika. Sosedje se prestrašijo teh žalnih glasov ne vedoči za nobenega bolnika v okolici, in pridejo plašni k svetišču. Ko vstopijo, zastane jim sapa. Kmalu pa zašepeta drug drugemu skrivnost. Beg onih, katere so sumili, dokazal je dozdevke.

Marsikatera solza sočutja se je prikradla iz očij pri mrličku; toda sočutje je merilo na zapuščene stariše, deklico so vsi zavidali. Matere so prinašale svoje malčke in jim kazale mrtvo deklico; ti pa se niso strahu odvrčali, ampak stegovali svoje ročice, da bi jo objele.

Mnogo let pozneje si videl na pokopališču Marijine Gore grob bolj zelen od drugih, saj so ga otroci kitili vsak dan s cvetkami. Ko bi jih kdo vprašal, čegav je ta grob, odgovorili bi strmeč: »Marijin«, kakor bi nikomur drugemu ne bilo tako ime.

Vrsto let pozneje sta se dvigala poleg tega ljubljene groba še dva druga, groba otrokovih starišev, ki so vživali spoštovanje vseh zaradi svojih čednostij in visoke starosti. Peter je zahteval, naj se po njegovi smrti objavi, kako čudovito se strinjajo: zločin, kazen, kesanje, odpuščenje, čednosti, upi in — večna luč.

g
a
e
f

